

Eesti lihatöötlemise sektori 2015. aasta ülevaade

Lühikokkuvõte

- Lihatöötlemise sektori kogutoodangu rahaline väärtus kasvas 2015. aastal 6,3% ja oli ligi 280 mln euro suurune.
- Liha ja lihatoodete ekspordi käive kasvas aastaga ligi 3%, sealhulgas suurenes reekspordi osakaal. Ekspordi käive oli 76,8 mln euro suurune. Samas suurusjärgus (+3%) kasvas ka importitava liha ja lihatoodete käive, mille väärtus oli 108,1 mln eurot.
- Liha tarbimine on viimaste saadaolevate andmete järgi (2014) kõikide lihaliikide arvestuses Eestis kasvanud, inimese kohta tarbiti 1,7% rohkem liha kui varasemal aastal. Eestlane sööb aastas 70,1 kg liha (tapakaalus liha). Enim süüakse jätkuvalt sealihha.
- Lihatöötlemise sektori müügitulu oli 306 mln euro suurune ja vähenes aastaga 1,4%. Müügitulu languse tõi kaasa 2015. aasta III kvartali oluliselt madalam võrdlusbaas eelmise aasta sama kvartaliga, mis oli samuti viimase 8 aasta tulusaim kvartal. Kogukulud kasvasid 1,1% ja olid 289 mln euro suurused, sealhulgas kasvasid töjõukulud 10,5%. Kogukasum¹ oli 17 mln euro suurune ning kasvas 2,3%, vähenedes aga aasta teises pooles. Kogukasumi kasvu aluseks oli kogukulude suurem vähenemine võrreldes müügituluga.

Sissejuhatus

Ülevaate tegemisel on kasutatud Eesti Statistikaameti (SA) lühiajastatistika andmeid ning ülevaate statistilised andmed hõlmavad 12 kuulist (aasta pikkust) ajaperioodi. Lihatöötlemissektori võrdluse korral toiduainetööstusega sisaldab toiduainetööstuse sektor lisaks toiduainete tootmisele ka joogitootmise andmeid.

Lihatöötlemissektori statistilisi näitajaid tõlgendades tuleb arvestada, et valimisse kuulub ettevõtjaid, kellel on põhitegevusele lisaks mitmeid lisategevusalasid (nt looma-, linnu- ja taimekasvatuse, sööda tootmine, transporditeenused jm). Antud ülevaates on käsitletud sektori kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmisi näitajaid, mis ei pruugi kajastada kõigi sektori ettevõtjate olukorda võrdselt, vaid

¹ Kogukasum = müügitulu - kulud kokku

näitavad valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtjate näitajad võivad ülevaate keskmisest oluliselt erineda. 2015. aastal SA valim lihatööstuste osas muutus ja sellesse lisandus suurettevõte, kelle põhitegevusala eelnevalt ei olnud liha töötlemine, säilitamine või lihatoodete tootmine ning antud ettevõtte andmed mõjutavad sektori kogunäitajaid oluliselt.

Lihatööstusena üldistatuna käsitletakse antud ülevaates lihatöötlemise sektori ettevõtteid, kelle põhitegevusala kood EMTAK 2008² kohaselt on C101 (liha töötlemine ja säilitamine ning lihatoodete tootmine) sh:

- Liha töötlemine ja säilitamine, k.a tapamajade tegevus
 - loomade tapmine ning liha (looma-, sea-, lamba-, lambatalle-, küüliku-, jänese-, kaameliliha jne) ettevalmistamine ja pakkimine tapamajades
 - värsked, jahutatud või külmutatud liha tootmine lihakehadena (rümpadena)
 - värsked, jahutatud või külmutatud liha tootmine raietükkidena
 - toornahkade tootmine tapamajades, k.a karvatustamine
 - peki ja muu toidukõlbliku loomse rasva sulatamine (v.a linnurasva sulatamine)
 - loomse rupsi töötlemine;
 - kitkevillade tootmine

Siia ei kuulu liha pakendamine.

- Linnuliha töötlemine ja säilitamine, k.a sulgede tootmine
 - kodulindude tapmine, kitkumine ja pakkimine tapamajades
 - värsked, jahutatud või külmutatud liha tootmine raietükkidena
 - toidukõlbliku linnurasva sulatamine
 - sulgede ja udusulgede tootmine

Siia ei kuulu liha pakendamine.

- Liha- ja linnulihatoodete tootmine
 - kuivatatud, soolatud ja suitsutatud liha tootmine
 - lihast, rupsist (k.a maksast) või verest toodete ja konservide tootmine (nt viinerid, salaami, servelaatvorstid, teevorstid, keedusingid, veri- ja maksavorstid, pasteetid, tarrendid, rulaadid)
 - inimtoiduks kõlbmatu pulbri, jahu ja graanulite tootmine lihast või rupsist; rasvakõrnete tootmine

Siia ei kuulu külmutatud valmisroogade tootmine lihast ja linnulihast, lihasuppide tootmine, liha hulgikaubandus, ning liha- ja linnulihatoodete pakendamine.

²Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator

Positsioon majanduses

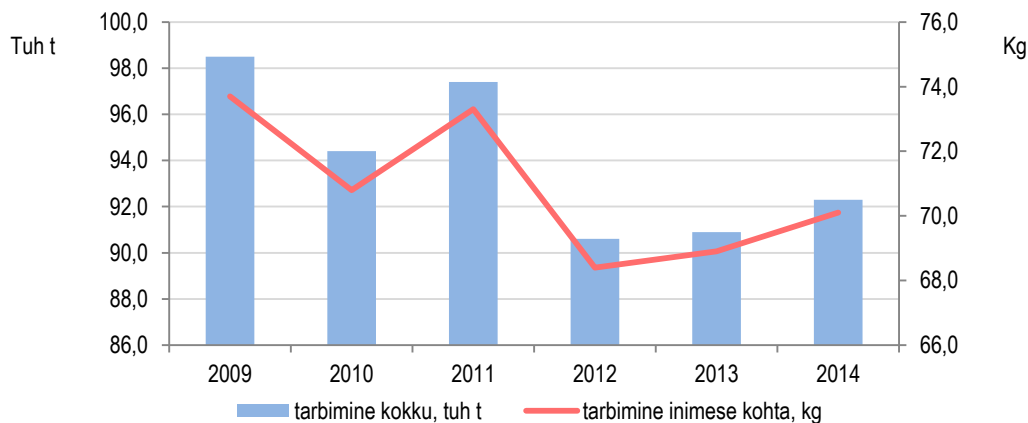
Lihatöötlemise sektori moodustavad Eestis kesktl läbi 50 töötlemisettevõtet ja väikemajapidamist, millest suurtööstuse (töoga hõivatud 100 või rohkem inimest) osakaal on 16%. 5 suuremat tööstust annavad üle 90% lihatöötlemise sektori kogu müügitulust.

SA esialgsetel andmetel tootis lihatööstus 2015. aastal 279,9 mln euro väärtuses toodangut. Varasema aastaga võrreldes oli sektori toodangu rahaline väärtus 16,7 mln eurot kasvanud (+6,3%). Maaeluministeeriumi arvutustel moodustas lihatööstuse toodang rahalises arvestuses 3,1% töötleva tööstuse (+0,3 protsendipunkti) ja 19,8% toiduainetööstuse (+2,1 protsendipunkti) toodangu väärtusest.

2015. aasta lõpuks oli Eestis 256,2 tuhat veist (-3,2%), 307,1 tuhat siga (-14,2%), 88,0 tuhat lammast ja kitsi (-2,0%) ja 2108,6 tuhat lindu (-9,9%). 12 kuuga tapeti tegevusloaga lihakäitlemisettevõtetes 38,9 tuhat veist ning neist saadi 9,6 tuhat tonni liha. Võrreldes 2014. aasta sama perioodiga suurenes tapetud veiste arv 1800 veise (+4,9%) võrra ja liha saadi 697 tonni (+7,8%) rohkem. Sigasid tapeti 533,0 tuhat ja neist saadi 42,4 tuhat tonni liha, mis oli 22,4 tuhat siga (+4,4%) rohkem ning samuti 1,9 tuhat tonni (+4,6%) rohkem liha. Lambaid ja kitsi tapeti 4700 looma, mida oli 1700 looma (-26,6%) vähem kui aasta varem. Lammastest ja kitsedest saadi 86,5 tonni liha, mida oli 25,5 tonni (-22,8%) vähem.

Eestis tarbiti liha kokku viimaste saadaolevate SA andmete kohaselt 2014. aastal (joonis 1) 92,3 tuhat tonni tapakaalus (+1,5%) ehk 70,1 kilogrammi inimese kohta liha tapakaalus (+1,7%). Kõige enam söödi sealihaga (37 kg/ inimese kohta) ja linnuliha (23 kg/ inimese kohta). SA andmetel oli liha isevarustatuse tase 2014. aastal 90%. Veiselihaga toodeti üle isevarustatuse taseme (121%), sea-, lamba- ja kitseliha puhul oli Eesti elanike tarbimine sama suur kui toodang ehk isevarustatuse tase oli 100%. Linnuliha osas ulatus isevarustatus 2014. aastal vaid 63%-ni.

Joonis 1. Liha tarbimine kokku ja tarbimine inimese kohta tapakaalus 2009–2015 12 kuud

Allikas: Statistikaamet, andmed 27.04.2016 seisuga

Lihatööstuse toodangu kohta SA lühiajastatistikat ei kogu, välja arvatud vorsttoodete kategoorias. Vorsttoodete tootmine 2015. aastal 12 kuuga suurenes 27%. Tabelis 1 väljatoodud andmed kajastavad aastastatistikat ja on eelkõige orientiiriks lühiajastatistika andmete põhjal koostatud ülevaates. Siin avaldub asjaolu, et paljudes kategooriates pole järjepidevalt statistikat avaldatud, mis muudab sektori tootmismahude ja arengute jälgimise problemaatiliseks. Üldise trendina on nähtav, et koguliselt on lihatoodang veidi varasematel aastatel kasvanud, seda võib eeldada ka 2015. aasta osas, kus toimus laialdane tootmise lõpetamine piimandussektoris pikaajaliselt madalate piima kokkuostuhindade tagajärjel.

Tabel 1. Tööstustoodangu struktuur ja Eesti lihatoodang kokku (tapakaalus), tuhat tonni

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Lihatoodang kokku	76,0	75,4	80,6	78,4	79,8	80,7	..
Liha tööstustoodang	44,9	45,5	43,1
Vorsttooted	35,5	36,7	36,5	34,5	33,5	23,7*	30,1*
<i>keeduvorst</i>	11,1	10,8	11,9	11,5	11,3	11,2	..
<i>sardellid</i>	3,4	3,8	3,5	3,4	3,3	3,3	..
<i>viinerid</i>	10,9	12,4	11,3	10,2	9,8	9,4	..
<i>poolsuitsuvorst</i>	6,3	4,7	5,8	4,4	4,2	3,6	..
<i>täissuitsuvorst</i>	0,6	0,7	1,0	1,0	1,3	1,6	..
<i>maksavorst</i>	1,0	1,0	0,9	1,1	0,9
<i>verivorst</i>	1,4	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3	..
<i>muud vorsttooted</i>	0,8	1,9	0,8	1,5	1,4
Termiliselt töötlemata naturaalsed pooltooted lihast	33,0	32,9	34,5	32,4	31,6
Termiliselt töödeldud tooted lihast	6,7	7,6	8,4	8,1	8,9
<i>Pelmeenid</i>	5,6	3,5	5,9	3,8	3,5
<i>Pasteet</i>	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Suitsulihatooded	9,6	9,9	10,3	9,6	9,9

*Allikas: Statistikaameti aastastatistika; *lühiajastatistika; .. andmed pole avaldatud; andmed 27.04.2016 seisuga*

Liha ja lihatoodete ekspordikäive oli 76,8 mln eurot, mis varasema aastaga võrreldes kasvas 2,9%. Eestimaise päritoluga liha ja lihatoodete osakaal koguekspordis oli 71,9% ja vähenes ehk suurenes reeksporti tähtsus. Imporditi 108,1 mln euro väärtuses liha ja lihatooteid, impordi käibe osakaal kasvas aastaga 3,1%.

Eesti lihatootmise- ja töötlemise sektorit mõjutavad otseselt suuremal turul toimuvad muutused ning Euroopa Liidu lihaturgu vaadeldes on viimased kaks aastat kasvanud ammlemade arv, viimasel aastal 250 tuhande võrra. Liikmesriikidest enim suurenes ammede arv Poolas, aga ka Ungaris, Balti riikides ja Tšehhis. Tapetud veiste arv kasvas 10% ja veiselihatoodang kasvas 2,2%. Toodangu osas nähakse sarnast kasvu ka tulevikus, uutest liikmesriikidest kasvas veiselihatoodang aastaga isegi 12% võrra. Enim kasvas veiselihatoodang Poolas (+14%) ja Hispaanias (+10%). EL-i elusveiste eksport kasvas aastaga 60%, seda tänu Türgi turu taasavanemisele. Jõuliselt hakkas aasta lõpus elusveiseid EL-ist importima Iisrael. Turule avaldas mõju septembris Prantsusmaal ja Rumeenias puhkenud sinise keele haigus veistel. EL-i veisliha eksport kasvas aastaga 0,5%. Varasemalt

Venemaa turule eksporditud veiseliha suunati nüüd Norrassa, Balkani riikidesse, Egiptusesse, Alžeeriasse, Gaboni ja Vietnami. Lähiajal avaneb EL-ile veiseliha osas Jaapani eksporditurg, mis toob kaasa kindlasti kasvava ekspordi sinna.

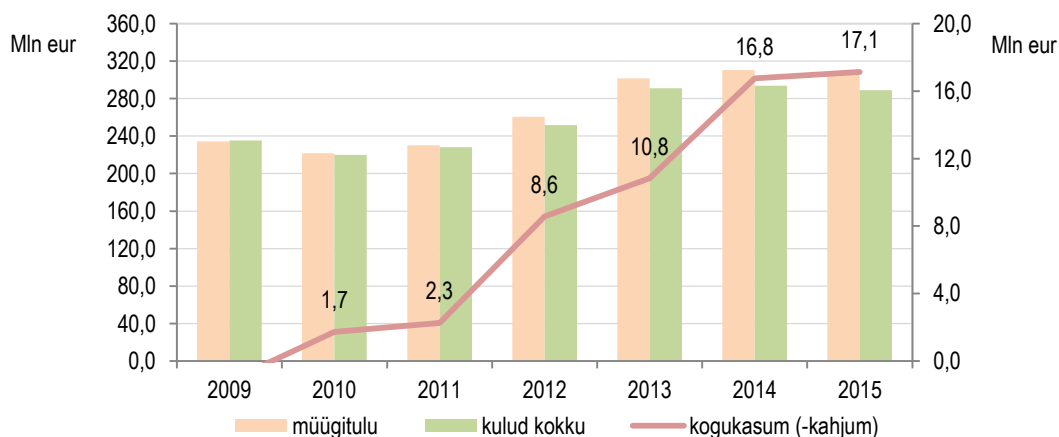
Täpsemalt EL-i lihaturul toimuvast saab lugeda Maaeluministeeriumi kodulehel avaldatavast Põllumajandussektori 2015. aasta ülevaatest³ (alates lk 86).

Euroopa komisjon avaldab perioodiliselt EL-i keskmiseid veise-, sea- ja linnuliha hindasid⁴ ning lühiaja ülevaateid erinevate põllumajandussektorite turgude⁵ kohta (teiste hulgas lihasektorist).

Majandusnäitajad

2015. aasta oli lihatööstuse müügitulu 306,1 mln eurot, mis oli 2014. aasta sama perioodiga võrreldes 4,3 mln eurot (-1,4%) väiksem (joonis 2). Müügitulu languse tõi kaasa 2015. aasta III kvartali 6% madalam käive kui aasta varem, mil oli viimase 8 aasta kõrgeim müügitulu, mis on olnud ühes kvartalis. Sektori kogukulud olid 288,9 mln euro suurused ja olid 4,3 mln eurot ehk 1,6% väiksemad kui varasemalt. Müügitulu vähenemisele avaldas samuti mõju sigade Aafrika katku tõttu III tsoonis kehtestatud ranged piirangud turustamisele ja tapmisele. Kogukulude vähenemine oli otseselt seotud tooraine odavama kokkuostuhinnaga. Müügitulu vähenemine oli väiksem võrreldes kogukulude langusega, mille tulemusena sektori kogukasum¹ oli 17,1 mln euro suurune. 2014. aasta 12 kuuga võrreldes kasvas kogukasum 0,3 mln eurot ehk 1,8%. Aasta viimases pooles aga kogukasum liikus langevas trendis.

Joonis 2. Müügitulu, kogukulud ja kogukasum (-kahjum) 2009–2015 12 kuud

Allikas: Statistikaamet, andmed 27.04.2016 seisuga

³

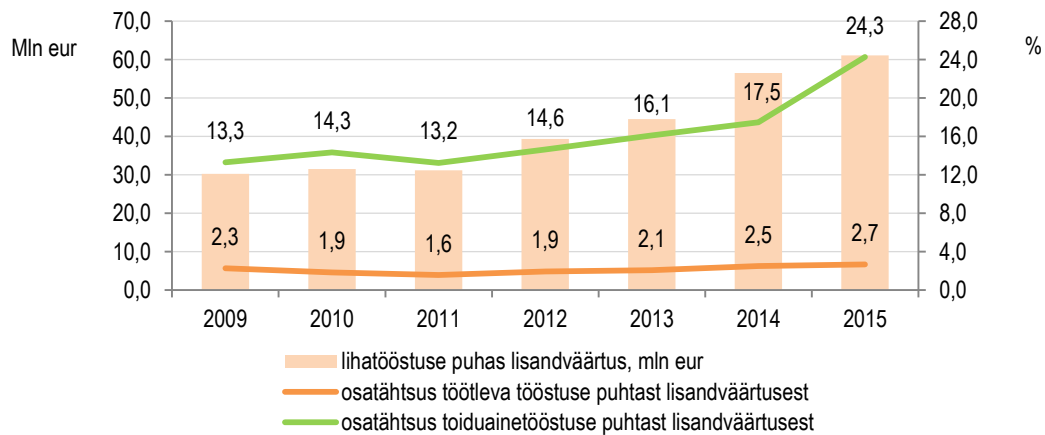
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http://www.agri.ee/sites/default/files/content/ylevaated/2015/ulevade-pollumajandussektor-2015-04.docx>

⁴ http://ec.europa.eu/agriculture/dashboards/index_en.htm

⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/short-term-outlook/index_en.htm

2015. aasta 12 kuuga oli lihatööstuse puhas lisandväärtus⁶ 61,1 mln eurot, mis oli eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 4,5 mln eurot (8,1%) rohkem (joonis 3). Kasv tulenes peamiselt sektori kogukasumi tõusust, kuna kogukulud olid võrreldes müügituluga väiksemad ning see viitab ka tööstuste suundumusele oma tegevust efektiivsemaks muuta.

Joonis 3. Puhas lisandväärtus 2009–2015 12 kuud

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

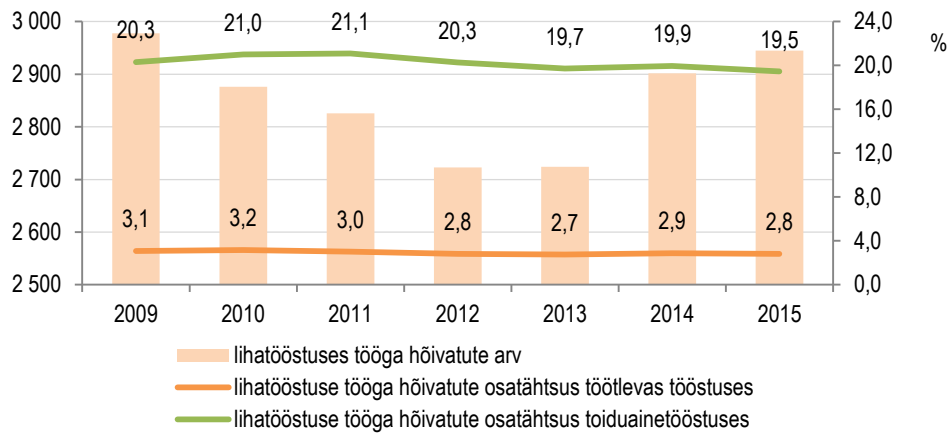
Sektori tööjõukulud kasvasid aastaga 10,5% ja olid 44,0 mln euro suurused. Lihatoöstuse puhas lisandväärtus moodustas 2,7% töötleva tööstuse ja 24,3% toiduainetööstuse puhtast lisandväärtusest.

2015. aastal oli lihatööstuses keskmiselt tööga hõivatud isikuid⁷ 2945 (joonis 4). Võrreldes 2014. aasta sama perioodiga oli nende arv 43 inimese võrra (+1,5%) kasvanud. Lihatoöstuses hõivatute osatähtsus töötleva- ja toiduainetööstuse sektoriga võrreldes vähenes ja oli vastavalt 2,8% ja 19,5%.

⁶ Puhast lisandväärtust = (müügitulu - kulud kokku) + tööjõukulud

⁷ Tööga hõivatud isikud - kõigi ettevõttes töötavate isikute arv, olenemata tööandala pikkusest (sh omanikud ja nende tasuta töötavad pereliikmed, osaajaga töötajad, hooajatöötajad jt)

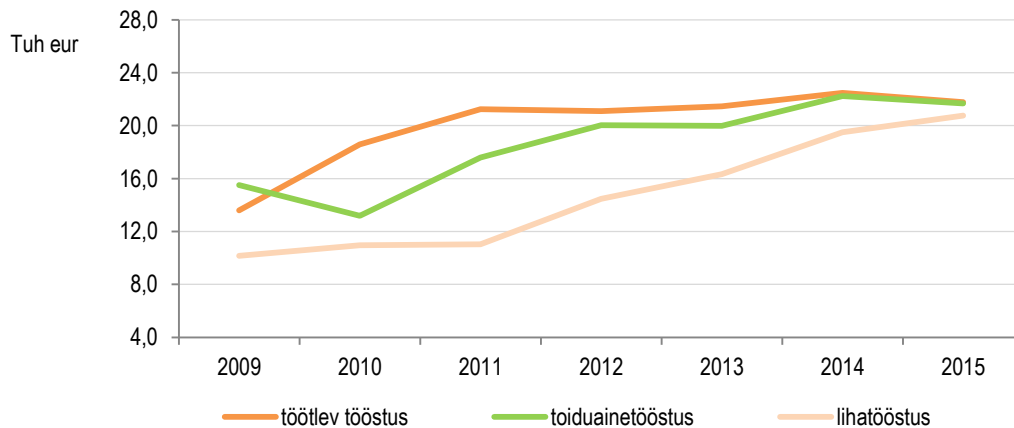
Joonis 4. Keskmiselt tööga hõivatud isikute arv 2009–2015 12 kuud

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

Tööviljakus⁸ hõivatu kohta puhta lisandväärtuse alusel oli lihatööstuses 12 kuuga 20,8 tuhat eurot, mis oli eelmise aastaga võrreldes 1,3 tuhat eurot (+6,7%) suurem ja teinud viimaste aastate jooksul läbi suure hüppe (joonis 5). Tööviljakuse kasvule avaldas mõju sektori kogukasumi suurenemine antud perioodil.

Joonis 5. Tööviljakus hõivatu kohta puhta lisandväärtuse alusel 2009–2015 12 kuud

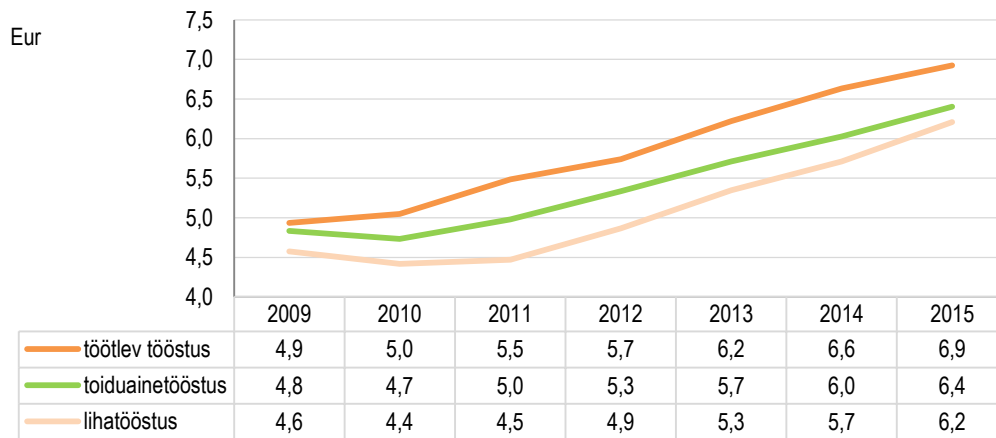

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

Maaeluministeeriumi arvutuste kohaselt oli 2015. aasta 12 kuuga lihatööstussektori keskmine brutotöötasu 6,2 eurot tunnis, mis oli 2014. aasta sama perioodiga võrreldes 8,7% suurem (joonis 6). Lihatoöstuse töötasu võrreldes töötleva- ja toiduainetööstusega on olnud madalam, siiski on lihatööstuse töötasu tase ühtlustumas kogu toiduainetööstuse sektori keskmisega. Tervikuna on sektorites keskmine brutotöötasu viimasel viiel aastal järjepidevalt liikunud kasvavas trendis.

⁸Tööviljakus = puhas lisandväärtus / tööga hõivatud inimeste arv

Joonis 6. Keskmise bruto töötasu tunnis 2009–2015 12 kuud

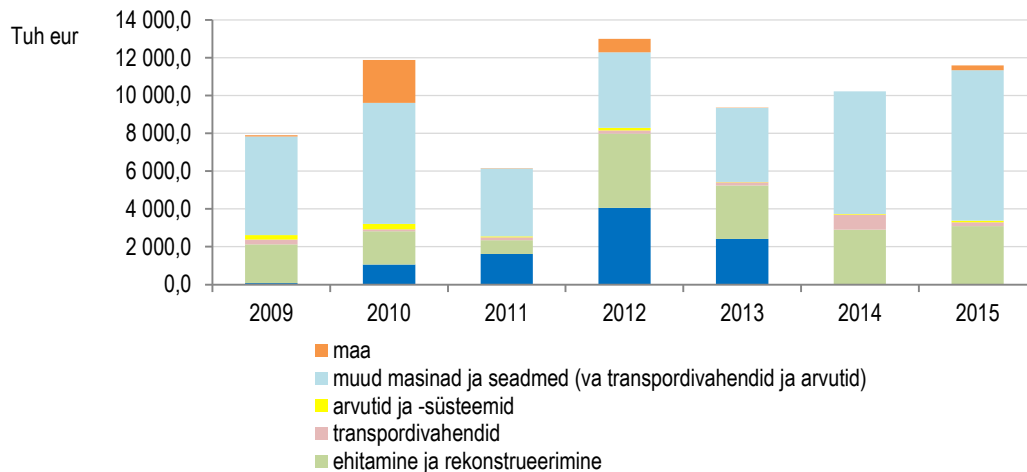

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

Investeeringud

2015. aasta 12 kuuga investeeris lihatööstus materiaalsesse põhivarasse kokku 11,6 mln eurot, mida oli 1,4 mln eurot (13,7%) rohkem kui aasta varem (joonis 7). Investeeringuid tehnoloogia arendamiseks soodustas maaelu arengukava 2014–2020 investeerimismeetmete avanemine.

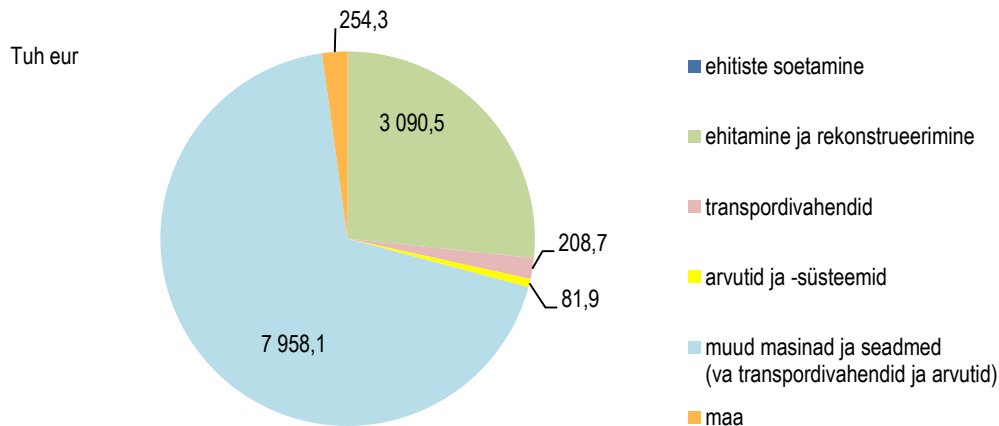
Joonis 7. Lihatoöstuse investeeringud 2009–2015 12 kuud

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

Suurimad investeeringud tehti just masinate, seadmete ja inventari soetamiseks – 8,0 mln eurot, mida oli 1,5 mln eurot (23,1%) varasemast aastast rohkem (joonis 8). Ehitamise ja rekonstrueerimise tarbeks kulutati 3,1 mln eurot, transpordivahenditesse investeeriti 208,7 tuhat eurot, maa ostuks 254,3 tuhat eurot ning arvutitesse ja -süsteemidesse 81,9 tuhat eurot.

Joonis 8. Investeeringud 2015. aastal 12 kuuga

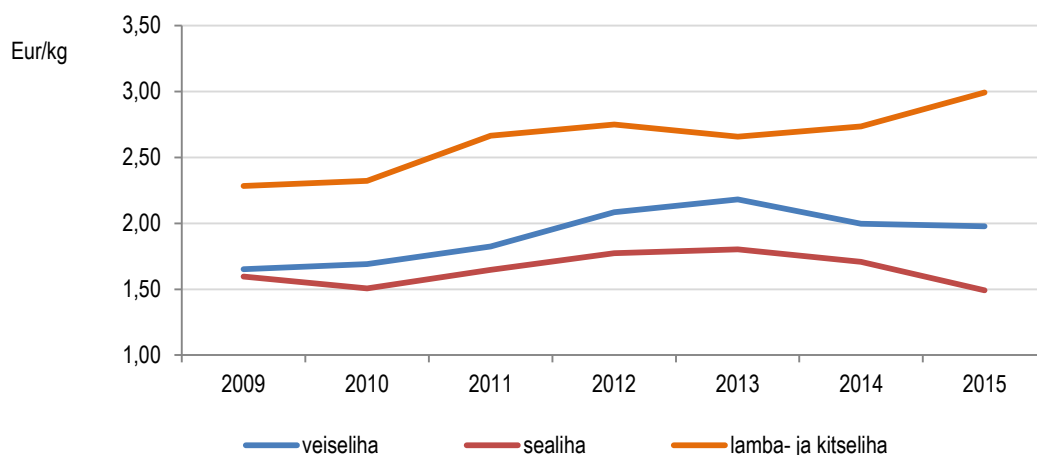

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

Liha kokkuostuhind

SA andmetel oli lamba- ja kitseliha 12 kuu keskmine kokkuostuhind 2015. aastal 2,99 eurot/kg, mis oli 9,5% tõusnud (joonis 9). Seevastu veise- ja sealiha keskmine kokkuostuhind odavnes, eriti sealiha oma, mida on tõsiselt survestanud sigade Aafrika katku puhang (kodusigadel avastati Eestis juulis 2015). Seoses sigade Aafrika katkuga kehtestas Venemaa kogu EL-ile alates 2012. aastast Venemaa elussigadele ning 2014. aasta algusest sealiha eksportidele. Veiseliha maksis 2015. aastal 12 kuu keskmisena 1,98 eurot/kg (-1,0%) ja sealiha 1,49 eurot/kg (-12,9%).

Joonis 9. Lihade keskmised kokkuostuhinnad 2009–2015 12 kuud

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

Lihatöötlemise sektori võrdlev tabel

Tabel 2. Olulisemad näitajad 2014. ja 2015. aasta 12 kuu võrdluses

	2014	2015	Muutus (%)
Positsioon majanduses			
Toodangu väärtus, mln €	263,2	279,7	+6,3
Toodangu väärtuse osatähtsus töötlevas tööstuses, %	2,8	3,1	+0,3 pp
Toodangu väärtuse osatähtsus toiduainetööstuses, %	17,7	19,8	+2,1 pp
Majandusnäitajad			
Keskmine tööga hõivatute arv	2902	2945	+1,5
Müügitulu, mln €	310,4	306,1	-1,4
... kulud kokku, mln €	293,6	288,9	-1,6
... kogukasum (-kahjum), mln €	16,8	17,1	+1,8
... puhas lisandväärtus, mln €	56,5	61,6	+9,0
... tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel, tuh €	19,5	20,8	+6,7
... keskmine bruto töötasu tunnis, €	5,7	6,2	+8,8
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse kokku, mln €	10,2	11,6	+13,7
Keskmine kokkuostuhind			
Veiseliha, €/kg	2,00	1,98	-1,0
Sealiha, €/kg	1,71	1,49	-12,9
Lamba- ja kitseliha, €/kg	2,73	2,99	+9,5
Legend			
	kasvas		
	vähenes		
pp	protsendipunkt		

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga

Lihatöötlemise sektori andmete pikk aegrida

Tabel 3. Olulisemate näitajate aegrida 12 kuu arvestuses

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tööga hõivatute arv	2190	2441	2439	2485	2501	2844	3252	2810	2978	2876	2826	2723	2724	2902	2945
Müügitulu, mln €	129,9	131,1	129,7	142,1	159,8	192,5	222,1	228,2	234,2	221,6	230,3	260,5	301,7	310,4	306,1
Kulud kokku, mln €	..	123,7	122,0	134,7	153,4	182,3	213,0	224,0	235,4	219,9	228,0	251,9	290,9	293,6	288,9
Kogukasum (-kahjum), mln €	..	7,5	7,7	7,4	6,4	10,2	9,0	4,2	-1,2	1,7	2,3	8,6	10,8	16,8	17,1
Tööjõukulud, mln €	11,5	13,7	14,5	16,4	17,8	23,2	30,3	31,1	31,5	29,8	28,9	30,8	33,7	39,8	44,0
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, mln €	6,6	14,7	13,9	10,9	13,8	11,4	14,4	22,9	7,9	11,9	6,2	13,0	9,4	10,2	11,6
Ekspordi väärtus, mln €	45,8	61,1	74,4	81,8	88,6	74,6	76,8

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 27.04.2016 seisuga